

Bij de bomen en heesters is *Nyssa sylvatica* een eenling. De plant speelt slechts een bescheiden rol in de tuin maar treedt vol overgave naar de voorgrond zodra het blad zijn orangerode herfstverkleuring krijgt. In oktober is *Nyssa* de absolute blikvanger!

Tekst: Emiel van den Berg
Foto: www.visionspictures.com

Tot enkele jaren geleden hoorde *Nyssa* samen met *Davidia* tot de bescheiden familie van de Nyssaceae. Inmiddels hebben de botanici beide geslachten ondergebracht bij de kornoelje-familie, de Cornaceae. Een grotere familie met *Cornus* en *Aucuba* als de twee bekendste leden. De Latijnse naam *Nyssa* is een verwijzing naar Nysa, een Indiase stad uit de oudheid. Het verhaal gaat dat Bachus - de Griekse god van de druivenoogst, ook wel Dionysus geheten - hier door de nimfen werd opgevoed. De naam zinspeelt op de groeiplaats van *N. aquatica* die vooral in waterrijke gebieden voorkomt; de woonplaats van de waternimfen. Het geslacht *Nyssa* telt 10 soorten die van nature voorkomen in Zuid-Azië, China en het oosten van Noord-Amerika. Het zijn allemaal hoog opgroeiende struiken die zich uiteindelijk tot vaak meerstammige bomen ontwikkelen. *N. sylvatica* is in Nederland de meest voorkomende soort maar nog altijd een vrij zeldzame verschijning. Toch kwam de boom al in 1739 vanuit Noord-Amerika richting Europa.

KROKODIL

N. sylvatica - de Nederlandse naam is zwarte tupeloboom - groeit van nature op moerassige standplaatsen in het oostelijke deel van de Verenigde Staten. Zijn verspreidingsgebied loopt van Zuid-Canada langs de oostkust van de Verenigde Staten tot aan Mexico. Vooral afstammelingen van de noordelijk groeiende bomen zijn prima winterhard in het Nederlandse klimaat. Overigens is de zwarte tupeloboom ook buiten moerassen te vinden maar dan altijd op bodems die nog voldoende vocht bevatten. *N. sylvatica* is een boom van de eerste grootte wat wil zeggen dat hij een forse omvang kan krijgen. Een hoogte tot 20 meter behoort zeker tot de mogelijkheden. De kroon blijft relatief smal, botanici spreken over breed eirond, met takken die iets afhangen. In open ruimtes kunnen die takken soms tot aan de grond komen.

Nyssa sylvatica

Nyssa sylvatica, een hoofdrol in de herfst

Op plaatsen waar verkeer en voetgangers passeren, is het uiteraard noodzakelijk deze bomen op te kronen. Kenmerkend voor *N. sylvatica* is dat aan de afhangende takken haaks kortloten groeien. Deze worden wel spurs genoemd. Bij ouder worden, krijgt de schors van *N. sylvatica* een grijsbruine kleur. Omdat die schors uiteindelijk met hoekige stukjes loslaat, wordt vaak de vergelijking gemaakt met de geschubde huid van bijvoorbeeld een krokodil. Het blad van de zwarte tupeloboom is ovaal tot omgekeerd eirond, gaafrandig en variabel in grootte, tussen de 5 en 12 cm. Aan de bovenzijde is het donkergroen, de onderzijde is blauwgrijs. De bladeren staan afwisselend aan de takken. Bij het uitlopen in het voorjaar zijn de groeitoppen vaak rood getint maar absolute sierwaarde van de boom is de herfstverkleuring. Vanaf half september kleurt het blad uitzonderlijk mooi in donkerrode, oranje en soms gele tinten. De kleur kan wisselen per grondsoort. Uiteraard is de verkleuring het sterkst bij een standplaats in de volle zon.

HONING

De weinig in het oog springende, vrijwel groene bloempjes staan tezamen in zogenaamde

bloemhoofdjes en verschijnen gelijktijdig met het ontluiten van het blad. Vrouwelijke bloemen staan met twee of vier bijeen terwijl de mannelijke bloemen verzameld staan in veelbloemige trossen. Vooral insecten zijn blij wanneer de bloemen verschijnen; *Nyssa* is een buitengewoon goede honingboom. Meestal zijn zowel de vrouwelijk als de mannelijke bloemen aan eenzelfde boom te vinden maar in wisselende aantallen. Vandaar ook dat de vruchtzetting - na de bloei volgen gegroepeerde donkerblauwe bessen - per boom kan verschillen. Die bessen zijn tot 1 centimeter in doorsnede en iets langwerpiger van vorm. Ze rijpen in september maar omdat ze behoorlijk tussen het blad verstopt zitten, vallen ze amper op. Van *N. sylvatica* zijn enkele cultivars bekend. 'Autumn Cascade' heeft gedraaide twijgen, 'Mc Niel's Weeper' heeft sterk hangende takken en 'Haymansred' valt op met extra groot blad. Weinig voorkomend is de soort *N. aquatica* die van nature vooral in moerassig gebied groeit waarbij de onderkant van de stam opzwelt. In zijn natuurlijke habitus komt hij vaak samen met *Taxodium distichum* voor. Nog zeldzamer is *N. sinensis* die een forse struik tot kleine boom vormt met spreidend groeiende takken.